

Spis treści

Słowo wstępne	I
Przedmowa	7
Rozdział I	
Dzieje Kaszubów w „historiach Kaszub i Kaszubów”	11
1. Źródła rodzime (X–XVI w.)	11
2. Źródła obce (XII–XV w.)	15
3. Kaszubi w historiografii humanizmu i oświecenia (XVI–XVIII w.)	23
4. Kaszubi w historiografii XIX i pierwszej połowy XX wieku	25
5. Wnioski i propozycje	30
Komentarz	32
Rozdział II	
Podmiot i przedmiot „historii Kaszubów i/lub Kaszub” w starożytności i wczesnym średniowieczu	37
1. Nazwa ziemi i ludzi	38
2. Pierwotne miejsca zamieszkania; najstarsi sąsiedzi (Weneci i Germanie)	40
3. Migracje wczesnośredniowieczne i zajmowanie nowych siedzib między Łabą, Odrą i Wisłą	42
4. Zajmowanie nowych siedzib na południowym brzegu Bałtyku	44
5. Regiony geograficzne Pomorza kaszubskiego	46
6. Nowi sąsiedzi w nowych siedzibach	48
7. Pierwotny ustrój polityczny	55
Komentarz	56
Rozdział III	
Pierwszy „piastowski podbój Pomorza” kaszubskiego w drugiej połowie X wieku	66
1. Początki ekspansji polańskiej na Pomorzu	66
2. W poszukiwaniu dat podboju Pomorza kaszubskiego	67
3. Pomorze pomostem stosunków polsko-skandynawskich w X i XI wieku	75
4. Zaczątki tworzenia państwowości kaszubskiej na Pomorzu	78
5. Ekonomiczne i kulturowe uwarunkowania przemian państwowotwórczych	80
Komentarz	81

Rozdział IV

Drugi „piastowski podbój Pomorza” kaszubskiego. Chrystianizacja i narodziny księstwa kaszubsko-lucickiego na Pomorzu Zachodnim (1120–1180)	91
1. Ponowne opanowanie Pomorza przez Bolesława Krzywoustego, włącznie z lucickim Zaodrziem	92
2. Plan chrystianizacji Pomorza	96
3. Ustrój terytorialny i państwowy po udanym drugim podboju	102
Komentarz	117

Rozdział V

Historyczne korzenie księstwa kaszubsko-kociewskiego (1180–1220)	124
1. Ustrój terytorialny i prawno-polityczny Pomorza na przełomie XII/XIII wieku	124
Komentarz	138

Rozdział VI

Przejście księstwa kaszubsko-lucickiego spod zwierzchnictwa duńskiego pod zwierzchnictwo niemieckiej Marchii Brandenburskiej (1187–1278)	145
1. Księstwo kaszubsko-lucickie pod rządami trzech księżnych-regentek: polańskiej Anastazji, kaszubskiej Mirosławy i duńskiej Ingardy (1187–1233)	146
2. Dążenia margrabiów brandenburskich do narzucenia zwierzchnictwa państwu kaszubsko-lucickiemu	152
3. Zaczątek germanizacji księstwa kaszubsko-lucickiego pod rządami Barnima I i Wacysława III (1233–1278)	159
Komentarz	167

Rozdział VII

Kolonizacja miast i wsi na prawie niemieckim jako współczynnik procesów germanizacyjnych w XIII wieku i ich wpływ na stosunki polityczne pomorsko-brandenburskie (1236–1295)	174
1. Gospodarcze czynniki przekształcania osadnictwa i jego nowe formy prawne	174
2. Lokacje miast w księstwie Barnima I w XIII wieku	176
3. Lokacje miejskie księcia Wacysława	183
4. Lokacje miast – biskupie i możnowładcze	185
5. Przechodzenie osadnictwa wiejskiego z „prawa książęcego” na prawo samorządowe	189
6. Zanikanie możnych rodów słowiańskich; napływ rycerstwa niemieckiego	191
7. Rzekome migracje lucicko-kaszubskich wojów z zachodnich kresów na Pomorze Wschodnie	193
8. Bogusław IV, książę zjednoczonego państwa kaszubsko-lucickiego (1278–1295)	195
9. Podział księstwa między Bogusława IV i Ottona I (1295)	199
10. Kaszuby w tytulaturze polityczno-ustrojowej książąt zachodnio-pomorskich w XIII wieku	200
11. Spojrzenie zbiorcze na wydarzenia okresu 1187–1295	201
Komentarz	203

Rozdział VIII	
Rozpad jedności politycznej księstwa kaszubsko-kociewskiego za czasów Świętopelka (1217/20–1266)	211
1. Dynastyczne podziały dzielnicowe	211
2. Ogólnopolskie tło przemian prawno-politycznych na Pomorzu Nadwiślańskim w latach 1202–1220	215
3. „Wielkopolska” droga do niezawisłości państwa Świętopelka; epizod gasawski (1227)	219
4. Pod znakiem krzyża i Krzyżaków (1230–1253) oraz rodzinnych niesnasek	223
Komentarz	232

Rozdział IX

Powodzenia i niepowodzenia w polityce państwowej Świętopelka (1240–1266)	237
1. Wcielenie księstwa sławieńsko-słupskiego do księstwa gdańskiego	237
2. Sambor na drodze do tworzenia księstwa kociewskiego po roku 1250. Świętopełk i Sambor jako rywale	240
3. Schyłek rządów wewnętrznych Świętopelka – powodzenia i niepowodzenia (1253–1266)	243
4. Świętopełk odchodzi w chwale i niechwale do historii	253
5. Księżniczka Damroka – mit czy rzeczywistość?	256
Komentarz	259

Rozdział X

Przewaga horyzontu „kociewskiego” nad „kaszubskim” w polityce Mściwoja II (1266–1294)	265
1. „Wojna domowa” między Mściwojem II a Warcisławem o zjednoczenie księstwa	265
2. Trudne lata: 1272–1282	272
3. Charakterystyka ogólna: zawiązanie, rozwijanie i samorozwiązanie państwa kaszubsko-kociewskiego	288
Komentarz	293

Rozdział XI

Wywłaszczenie państwa kaszubsko-kociewskiego przez „złych sąsiadów” (1294/96–1308/1310)	300
1. Objęcie przez Przemysła II bezpośrednich rządów na Pomorzu Wschodnim (1294–1296)	300
2. Narastanie „bezrządu” w okresie zmieniających się rządów – od Władysława Łokietka w roku 1296 do Władysława Łokietka w roku 1306	303
3. „Rząd i bezrząd” czeski na Pomorzu Wschodnim (1300–1306)	307
4. Pomorze kaszubsko-kociewskie na przetargu brandenbursko-krzyżacko-polskim (1307–1310)	315
Komentarz	322

Rozdział XII

Kaszubi i Kociewiaci sam na sam z Krzyżakami w okresie wojen i pokojów z Zakonem (1310–1454)	329
1. Siła przed prawem – niepowodzenia procesowe i orężne wzmacniają krzyżacki zabór Pomorza Nadwiślańskiego (1310–1343)	330
2. Ludność rodzima Kaszub, Kociewia i Zaborów w polityce społeczno-gospodarczej i narodowościowej Zakonu w XIV i XV wieku	335
3. W jakim stopniu osadnictwo na prawie niemieckim zmieniło strukturę etniczną Pomorza Gdańskiego	344
4. „Prawo polskie” w osadnictwie pomorskim pod rządami Zakonu	348
5. Koniec krzyżackiej okupacji Pomorza Gdańskiego (1410–1454)	361
Komentarz	366

Rozdział XIII

Kaszubi w okresie naprężenia stosunków brandenbursko-pomorskich i ożywienia stosunków polsko-pomorskich (1295–1414)	375
1. Konfrontacje książąt zachodniopomorskich z margrabiami brandenburskimi w latach 1295–1320	375
2. Święcowie w Ziemi Sławieńskiej i Słupskiej: zmierzch ich rodu	378
3. Polityczne i dyplomatyczne boje książąt o zrzucenie lennego zwierzchnictwa Marchii Brandenburskiej (1320–1348)	380
4. Ponowne, bezowocne zabiegi o podporządkowanie biskupstwa kamieńskiego jurysdykcji metropolitalnej Gniezna (1317–1349; 1360–1380)	385
5. Pomorze Zachodnie w polityce integracyjnej Kazimierza Wielkiego i Ludwika Węgierskiego (1360–1382)	387
6. Ponowne polsko-pomorskie zbliżenia w czasach Władysława Jagiełły (1386–1414)	390
7. Germanizacja Pomorza Zachodniego w XIV–XV wieku – więcej niewiadomych niż źródłowo stwierdzonych ustaleń	394
8. Przemiany etniczne w świadomości książąt i w ówczesnym dziejopisarstwie	397
Komentarz	401

Rozdział XIV

Odradzanie się i przewycięzanie widma zależności lennej od Marchii Brandenburskiej (1414–1523)	409
1. Ustrój terytorialny i administracyjny Pomorza Zachodniego w pierwszej połowie XV stulecia	409
2. Nawrót brandenburskiej zwierzchności nad księstwem szczecińskim (1415–1474)	411
3. Ziemia lęborsko-bytowska przechodzi w toku wojny trzynastoletniej z Zakonem we władanie książąt słupskich (1455)	413
4. W sporze pomorsko-brandenburskim o sukcesję szczecińską zawodzi polski sojusznik (1464–1474)	418
5. Powodzenia i niepowodzenia w walce o niezależność od Brandenburgii (1474–1493)	422

6. Królewska i książęca bierność niweczy dążenia do trwalszego sojuszu polsko-pomorskiego (1493–1523)	424
7. Wnioski i refleksje	431
Komentarz	432

Rozdział XV

Prusy Krzyżackie przekształcają się w Prusy Królewskie (1454–1525)	436
1. Wprowadzenie nowego ustroju politycznego, administracyjnego i sądowego	436
2. Pierwsze czterdziestolecie (1466–1506)	442
3. Zaczątki współdziałania stanów pruskich z Koroną a wzrastający opór krzyżacki przeciwko traktatowi toruńskiemu (1492–1525)	453
Komentarz	471

Rozdział XVI

Kaszubi w Prusach Królewskich w latach 1454–1525	477
1. Przemieszczanie choronimu: Kaszuby i antroponimu: Kaszubi do Prus Królewskich na przełomie XV/XVI stulecia	478
2. Gospodarczy i społeczny byt Kaszubów po przesileniu krzyżackim	480
3. Indygenat otwiera drogę do zaszczytów, wyższych urzędów i dochodów	484
4. Udział Kaszubów w życiu politycznym Prus Królewskich (1454–1525)	488
5. Rozboje Grzegorza i Szymona Maternów (1494–1516)	492
6. Końcowa refleksja	494
Komentarz	494
Wykaz skrótów	499
Wykaz ilustracji	501
Indeks autorów	505
Indeks miejscowości	511
Zusammenfassung	519